

השותפין פרק ראשון בבא בתרא

יז.

עין משפט נר מצוה

א א מ"י פ"ט מהלכות
שכנים הלכה א פנה עינין
טושי"ע ח"מ י"ב קנה ספיף
י:
ב ב מ"י ש"ס הלכה ב
טושי"ע ש"ס ספיף ד:
ג ג מ"י ש"ס טושי"ע ש"ס
ספיף ה:
ד ד מ"י ש"ס הלכה ג
טושי"ע ש"ס ספיף ז:
ה ה מ"י ש"ס הלכה ד
טושי"ע ש"ס ספיף ח:

מוסף רש"י

בעטוי של נחש. בעלמא של
מש שסילא לחיה ולא חמטא
חמא, שלא טעמא. בעטוי, כמו
(דניאל ב) טעמא וטעם (שבת
101)
הדרן עלך השותפין

מוסף תוספות

א. הא היה נמי משום
מתנתא כב"ל. יעין שבי"א.
ב. ומקלקל ליה לכותל
טפ"י. ג. סבלעמי של
כסף אין טומנין, ובסלעים
של נחירות טומנין. ייתלמי
שנת ספ"ד ה"א. ועיין
מהרש"א.

רבינו גרשום

על פי ה' דמי שמת ע"י
מלאך המות שולט בו רמה
וחולעה מפני כי ג' טיפין
של מרה תלויין בו בסבינו
ממנה מה ממה מטרתי
ממנה פניו מוריקים ואוחס
שמתו על פי ה' לא שלט
בהן רמה וחולעה: חלל
בקרבי. שאין בו יצר הרע:
צרייה דמורב. כלומר זה
בקרבו מפרח מאותו מעשה
שאירע לו: רחמי הוא דבעי
א) שוכן בו לבטח: בעטוי
של נחש. בעצה שיצעה
לחיה ולא מפני חטא אדם
עטוי לשון עצה כמו (דניאל
ב) טעמא וטעם:
הדרן עלך השותפין
לא יחפור אדם בור כר.
משום דקא מרפיה ליה
לארעיה ומקלקל לבורו:
ולא שיה. זהו חפירה
שחופרין להשקות שדותיהן
ועשריה ארץ וקטין: לא
מגרה. שהיא מרובעת:
בברכת הכובסין. ששם
ורחצין וכובסין את גבריהן:

א) נראה ל"ל רחמי הוא
דבעי ששכין בעטוי לנטות.

ש"רשה בו' מעין העולם הבא. תימה לרשב"א אמאי לא חשיב
נמי איזוב דלמר לעיל (דף טו): והאמתות רעונות על
דיהם מלמד שהטעמים הקצ"ה מעין עולם הבא וי"ל דאיזוב לא היה
אלא צמד מילתא ואברהם ויחזק ויעקב נהגו מעין עוה"ב מכל וכל:
שבעה שאל שרשה בהן רמה.

תימה לרשב"א דלוליה
לדיקי נמי דלמר בשנת צפ' שאל
(דף קג:): ורקב עצמות קנאה מי
שיש לו קנאה בלבו עצמותיו נרקבין
ושאין קנאה בלבו אין עצמותיו
מרקיבין וי"ל דיכול להיות שלא
ירקב וישלטו צו רמה כדלמר
במעשה דרבי (ו) אלעזר בן שמעון
בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף קד ע"ב):
דנפיק רישא מאלודייה:

ש"רשה לא ש"ט בהן יצר הרע.
אין לפרש שלא שלט
כלל דא"כ היכי קבלו עליה גרמא אלא
כדלמר (יומא דף נח:): מאי דכתיב רגלי
חסידי יסמור כיון שעבר אדם רוב
שנותיו ולא חטא שוב אינו חוטא ה"ע
כיון שראה הקצ"ה שהיו דוחקין עליו
כל כך להתרחק מן העצירה סייעם
הקדוש צרוך הוא מכאן ואילך שלא
שלט בהן יצר הרע:

הדרן עלך השותפין

לא יחפור. כל הני איירי דלית
בהו מיא וטעמא משום
מתנתא כדלמנין בגמרמא ומימה
לר"י והא אמרי' בגמ' כל מרא ומרא
דקא ממת בו' ואומר ר"י דלא קאמר
אלא שמאותה שעה מתחיל היצחק
וכיון דמתחילת היצחק הווי גירי דליה
מודה ר' יוסי ומייה אי לאו משום מיא
לא היה לר"י הרחקה ג' טפחים:
לא שיה ולא מערה. ור"ה חרילין
ועינין והני נקט אגב צור
דכלל מקום רגיל לנטות שיח ומערה
בהדי צור ואמת המים ועברת
הכובסין דאין רגיל לנטות גבי צור
מפרש בגמ' דלריכי תריוהו ומייה
הא לא מפרש אמאי לא הוה שמעינן
להו מצור: דמני למימר דצור ושיח
דעמוקין טפ"ב צעי הרחקת שלשה
אזל הנך דלא עמיקי כולי האי הוה
אמינא דלא צעי הרחקת שלשה ואי
תנא הני הוה אמינא דצור ושיח
דעמיקי טפ"ב צעי הרחקת יותר מג'
וצפרק הפרה (ב"מ דף קד ע"ב): דתנן אחד
החופר צור ושיח ומערות ומצריך
להו לכוולה בגמרמא התם ינחא דלא
הוה ליה לתנא למינקטיהו אגב צור
כיון דכתיב צור בקרא אלא הוה ליה
למימני צור לחודיה:

סלעים

אגנים ששם יולא מהן
ולא סלעי נחושת דאין
דרך להניחן אלל הכתלים והא דלמר
צירושלמי אית תנא תני טומנין
בסלעים ואית (ט) תני דאין טומנין
כאן בסלעים של כסף כאן בסלעים
של נחושת^א הוה מצי לשנויי כאן בסלעים של כסף
אלא ינחא ליה לשנויי כולהו במתכת: **וסד** בסיד. נראה לר"י
דבסיפא נמי גרס וסד בסיד ולא גרס או דאי גרסי' בסיפא או
סד בסיד אס כן תפשוט דצרישא וסד בסיד תנן מללא קמני או
סד צרישא כמו בסיפא אלא ודאי בסיפא נמי גרס וסד והא
דפשיטא ליה בגמרמא (לקמן דף ע"ו). דבסיפא הוי או סד בסיד
ב"יא. פירש ר"ח צטן דתנור נר מלמטה ובחמניתי מרחיב וכולט ויולא כשיעור טפח ומאמנעיתו מילר ועולה:
פחח

כל מכל כל. באברהם כתיב (בראשית כד) וה' צדק את אברהם
כלל צדקה כתיב (שם כ) ואוכל מכל צדקך כתיב (שם לג) וכי יש לי
כל כלומר לא חסרו שום טובה: **חלל בקרבי**. יציר הרע מת בקרבי:
צעריה קא מדכר. על לבו ממש הוא
מרוכז לרות: **שאל שלט בהן מלאך**
פגומא. אלא ממה בנשיקה על פי
שכינה: **כל מכל כל** לא חסרו
שום כבוד ומיניו כבוד זה בנמשה
ואהרן שנאמר בהן על פי ה' ואס
אלו ממה ע"י מלאך [המות] נמלא
שחסרו כבוד: **כדלמרן**. שמתו
ע"פ שכינה ואין רחמי רמה לשלטי
צמי שנסוק משכינה שהרי אין הרמה
בלה אלא מנטפה מרה המטפטפת
מסכינו של מלאך המות דלמר נר
(ע"ד דף כ:): ממנה מת ממנה מסריח
ממנה פניו מוריקות: **ישכון לנטות**
עליו. הכי דריש (ט) ישכון לנטות בנימין
על סמיכות ידידות השכינה: **בעטוי**
של נחש. בעלמא של נחש כלומר
לא היה רחמי למות אלא שגורה
גורת מיתה על כל תולדותיו של
אדם הראשון בעלמא של נחש בעטוי
תרגום של עלמא דכתיב (דניאל ו)
אתיעטו כל וגו' וכן המצי עטא
וטעם (שם ז): **ואחיוסיס**. צבני
יש כתיב:

מעין העולם הבא אלו הן אברהם יצחק
ועקב אברהם דכתיב ביה **יבכל** יצחק
דכתיב ביה **יבכל** יעקב דכתיב ביה **יבכל**
ש"רשה לא שלט בהן יצר הרע אלו הן
אברהם יצחק ויעקב דכתיב בהו בכל מכל
כל ויש אומרים אף דוד דכתיב **ולבי** חלל
בקרבי ואידך צעריה הוא דקא מדכר תנו
רבנן ששה לא שלט בהן מלאך המות ואלו
הן אברהם יצחק ויעקב משה אהרן ומרים
אברהם יצחק ויעקב דכתיב בהו בכל מכל
כל משה אהרן ומרים דכתיב בהו **על פי**
ה' והא מרים לא כתיב בה על פי ה'
אמר ר"א **מרים נמי** בנשיקה מתה דאתיא
שם שם ממשוה ומפני מה לא נאמר בה על
פי ה' שגנאי הדבר לומר תנו רבנן שבעה
לא שלט בהן רמה ותולעה ואלו הן אברהם
יצחק ויעקב משה אהרן ומרים ובנימין בן
יעקב **אברהם יצחק ויעקב** דכתיב [בהו]
בכל מכל כל משה אהרן ומרים דכתיב
[בהו] **ע"פ ה'** בנימין בן יעקב דכתיב
ולבנימין אמר ירד ה' ישכון לבטח עליו וי"א
אף דוד דכתיב **אף** בשרי ישכון לבטח ואידך
ההוא רחמי הוא דקא בעי תנו רבנן **ארבעה**
מתו בעטוי של נחש ואלו הן בנימין
בן יעקב ועמרם אבי משה וישי אבי דוד
ובלאב בן דוד וכולהו גמרא לבר מושי אבי
דוד המפרש ביה [קרא] דכתיב **ואת עמשא**
שם אבשלום תחת יואב על הצבא ועמשא
בן איש ושמו יתרא הישראלי אשר בא אל
אביגיל בת נחש אחות צרויה אם יואב וכי
בת נחש היא והלא בת ישי היא דכתיב
ואחיותיהם צרויה ואביגיל אלא בת מי
שמת בעטוי של נחש:

הדרן עלך השותפין

לא יחפור. צור שיח ומערה.
מפורשים צבנא קמא צפרק
שור שנת את הפרה (דף ט:): **צור**.
עגול: **שיח**. ארון וקלר: **מערה**.
מקורה בקירוי: **נצירה הכובסין**.
חופר חפירה מרובעת בעומק אמה
או יותר ומי גשמים מתכנסים בה
לנכס בנדיהם והיו להם שמים אחת
שזורים את הבגדים יוס או יומים
בלואת כלבים והיא קרויה ממנאן
בגמ' [וע]. ואחת שמשפטים זה והיא
קרויה נדיין [ססן]: **אח"כ** כו'. מפני
שהחפירה הסמוכה לצור ממלאת
כותלי הצור ומפרה אותן: **וסד** כסיד.
את כותלי חפירתן: **גפח**. סקולת
זימים שנתעצרו צבית הגד: **הסלעים**.
אבנים שהאור יולא מהן שקורין
קויליי"ש שכל אלו קשין לחומה
שמואלאין הגל: **מן הכוסל**. כותל
לצנים של טיט הבנוי על גבי קרקע
ולאו צבור קאי השתא: **ורעיס**.
קשין לכותל כדמפרש בגמ' (ט): **ומחרישה**.
מרפה את יסודו ונופל: **מי רגלים**.
ממסמסין את הלצנים שהן של טיט
יבש: **ריחים**. קשין לכותל שמנידין
את הקרקע בגלגול חצבתן: **מן השכב**.
היא הריחים התחמונה: **הרכב**. היא
העליונה הרכבת על זו והיא קררה טפח
מן התחמונה: **ואת הספור שלשה** מן
פלניא. תנור כלי חרס הוא שרוף
בכבש כשאר קדירות ומי למעלה
והבא לקובעו צריך עושה בנין טיט
ואבנים שיהיו לו לצבסין ומושיצין אותו
קרקע ואותו בנין עשוי בשיפוע רחב מלמטה וקצר מלמעלה כמדת
התנור תחמונה קרוי כליא ועליו קרוי שפה כליא
שפתה עליונה ולפי שהבלו של תנור קשה לכותל צריך להרחיקו: **גמ'**
פחח

הדרן עלך השותפין

לא יחפור אדם בור סמוך לבורו של
חבירו ולא שיה ולא מערה ולא
אמת המים ולא נברכת כובסין אא"כ
הרחיק (ט) מכותל חבירו שלשה טפחים וסד
בסיד **ומרחיקים** את הגפת ואת הובל ואת
המלאח ואת הסיד ואת הסלעים (ט) מכותלו
של חבירו שלשה טפחים (ז) (או) סד בסיד
ומרחיקין את הזרעים ואת המחרישה ואת
מי רגלים מן הכותל שלשה מן השכב
ומרחיקין את הריחים שלשה מן השכב
שהן ארבעה מן הרכב **ואת התנור שלשה**
מן הכליא שהן ארבעה מן השפה: **גמ'**
פחח

א) [מ"ק ס"ה, ב] ג"א
אברהם יצחק יעקב משה
אהרן ומרים כדאמרינן
בנימין בן יעקב וכו' וזה
מקו פירוש' דהנא ד"ה
כדלמאן [וכו'] א) שנת טה:
ז) ג"א וסד, ט) [לקמן ע"ט]:

תורה אור השלם

1 ואברהם וזן בא בימים
והן בור את אברהם כבול:
בראשית כד א
2 והיה יצחק וירד וירד גילה
עד מאד ויאמר מי אפוא
הוא הדין צדי יקבא לו
ואכל מכל נטורם תבוא
ואקברוהו עם גררן ויהי:
בראשית כו לו
3 קח נא את ברכתי אשר
הבאת לך בי יצני אליהם
וכו יש לי כל ויפצר בו
והקטן: ברעית לא י:
4 כי יצני ואבינו אבי ולי
הלל בקרבי:
תהלים כו כב
5 ויעל אהרן והבין אל ה'ור
הקר על פי ה' וקח שם
בשנת הארבעים לצאת
בני ישראל מארץ מצרים
בחדש החמישי באחד
לחדש: מרובי לך לא
וקח שם משה עבד ה'
בארץ מואב על פי ה':
דברים לו ה
6 ויקבו בני ישראל כל
העדה מדבר צן חודש
הראשון וישב העם בקרש
וקח שם מרים ויקברו
במדבר כ א
שם:
7 לבנימן אמר ירד ה'
ישכן לבטח עליו חפץ עליו
כל היום ובין חתפיו שכן:
דברים לו ב
8 לכן שמח לבי והלל כבודי
אף בשרי ישכון לבטח:
תהלים טו ט
9 ואת עמשא שם אבשלום
תחת יואב על הצבא
ועמשא בן איש ושמו
יתרא הישראלי אשר בא
אל אביגיל בת נחש אחות
צרויה אם יואב:
שמואל ב ז כה
10 ואביגיל ובני צרויה אביש
ויואב ויעשאל אל שלשה:
דברי הימים א ב טו

הגהות הב"ח

א) במשנה ולא נזכרת
כובסין יואב את הרחוק
מכותלו של תנור:
ב) שם ואת הסלעים מן
הכותל של: א) רש"י ד"ה
ישכן וכו' הכי דריש ליה
ישכן בנימין לבטח על
סמיכות: ד) תוס' ד"ה
שענה וכו' ד"ר אלעזר
בר"ש: e) שם ד"ה סלעים
כו' ואת תנא מני דלון
טומנין:

לענין רש"י

קויליי"ש [קוילוי"שן].
אבני חלמיש.